

חינוך לחיים

פרשת צו

'קח את אהרון ואת בניו איתו'

אומר רש"י במקום – קחנו בדברים ומושכחו. ואת פר החטאת וכו' – אלו האמורים בעניין צוואת המילואים בפרשת תצווה, ועכשיו ביום הראשון למילואים חוזר וזרז בשעת מעשה.

וצריך להבין היכן מצא רש"י שהיו צריכים גם למשוך אותו מלבד הקיחה בדברים הרי כתוב רק קח?? ועוד רש"י מפנה אותנו לפרשת תצווה ששם הציווי וכאן בשעת מעשה חוזר שוב, ולכאורה שם לא כתוב בכלל העניין של עניין הקיחה, אלא רק כתוב שם 'ואת אהרון ואת בניו תקריב' ולמה רק כאן כתוב לשון קיחה?

לעניין הקיחה של אהרון יש חשיבות רבה – כנאמר במדרש 'קח את אהרון' בא לכפר על 'ויקח מידם ויצר אותו בחרט' הלקיחה פה מכפרת על חטא העגל ומה הקשר? מה הקשר בין קיחת הנזמים לבין קיחת משה את אהרון לעבודה? וביותר שקיחת הנזמים לא היה עיקר ושורש החטא רק מכשיר לחטא ולמה זה כ"כ חמור?

יסוד הדברים הוא כך: 'קיחה' בכל מקום פירושה 'מעשה ליקוחין' דהינו מעשה הנעשה באופן של מחשבה תחילה. אין קיחה כלאחר יד. אלא אך ורק אחרי מחשבה רבה הקודמת למעשה. כמו שאנו רואים בקידושי אישה שנקראו 'קיחה' – 'כי יקח איש אישה' שבוודאי אין הלקיחה כלאחר יד אלא רק אחרי הכנות גדולות ומחשבה רבה. או מעשה קניין הנקרא קיחה שנעשה אחר מחשבה שבאמת נצרך לדבר.

גם במעשה העגל מובא בזוהר הקדוש בפר' כי תשא שהערב רב רצו בדווקא שאהרון הכהן יקח מידם והשקיעו מחשבה תחילה איך לגרום שיקח מידם וזה נתן הכח למכשפים ליצור את העגל עד שיצא בת קול ואמרה 'יד ליד לא ינקה רע' עי"ש ולכן התרחק אהרון כיוון שהיה בוש ונכלם וחשב שלא ראוי ליקרב למזבח, אבל הקב"ה רצה לקורבו לעבודה ולכן מצווה על משה 'קח את אהרון' שיעשה מעשה ע"י מחשבה גדולה איך לשכנע את אהרון ולדבר על ליבו על מנת שיתרצה לעבוד את עבודתו. ורק קיחה כזאת מכפרת על העגל.

גם במעשה עמלק רואים את עניין הקיחה כנאמר 'וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו' שלכא' 'ויקחו' מיותר שם? כנראה שגם שם התורה מלמדת אותנו שקיחה זאת נעשתה במחשבה תחילה כמו שגילו לנו חז"ל במסכת תענית י"א 'זכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת ליישב עליה, אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער' רואים שליקחת האבן נעשתה במחשבה תחילה להראות ש'עמו אנוכי בצרה'.

גם אצל מרדכי אנו מוצאים את עניין הקיחה, שהרי מרדכי מן התורה מניין? שנאמר 'מר דרור' שהתרגום מירא דכיא. והפסוק הוא 'קח לך בשמים ראש מר דרור' וזה בא ללמדנו שכל מעשיו של מרדכי נעשו בבחינת 'קיחה' דהינו מתוך מחשבה תחילה לפני מעשה.

וגם אצל אסתר המלכה שגדלה בביתו ולמדה איך להכין עצמה לכל מאורע אנו רואים את עניין הקיחה כמו שנאמר 'ותלקח אסתר' שאסתר גם בהילקחה לבית אחשוורוש נותרה תמימה בצדקותה כי מבית מרדכי למדה לבכין עצמה לשעות הקשות שחלילה לא תאבד את אמונתה וצדקותה.

ולכן מובן למה רק בפרשתנו מוזכר 'קח את אהרון' ולא בפרשת תצווה, כי כאן זו הוראה לדורות ללמדנו שכל מעשה צריך להעשות דווקא באופן של מחשבה תחילה ולכן כאן הוסיפו את המילה 'ואת בניו איתו' ובפר' תצווה לא מוזכר איתו ללמדנו שהקיחה צריכה להיות כזאת שלוקחת את הבנים איתו- עמו שכל בני הבית יראו את ההכנה שלו ועי"כ הם ידבקו בהתלהבות והעשייה שלו ונעשים שותפים לדבר.

למדנו מפרשת צו שהיא ציווי לזירוז ולדורות שבכל דבר צריך להקדים מחשבה למעשה והכנה לכל דבר כנאמר באבות 'התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין' שבכל דבר מצווה שמתכונן שיראו בניו איך נעשה באופן של 'קיחה' שמכין עצמו ומתלהב מעשית המצווה ואת ההכנה הרוחנית לכך ואת השמחה ששורה עליו קודם לכל מצווה ובכך יחנכם לנהוג כמעשי אבותיהם.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת צו

ידועה השאלה מדוע אין בתורה ציונים על המידות? כשם שנצטוונו מתי לאכול חמץ ומתי מצה, מדוע שלא תצווה התורה במפורש בכלל הלאווין על המידות הרעות למשל שאסור לכעוס וכד' ועוד נשאל מדוע כת' איזהו גיבור? הכובש את יצרו ומדוע לא נאמר ההורג את יצרו או המבטלו אלא "הכובש" – מכניעו תחת ידיו אבל משאירו קיים. האם לא היה מוטב לבטלו לגמרי שמא ירים ראשו שוב?

ההסבר אומר גאון החינוך האדמו"ר מפסיצאנה הי"ד ב"חובת התלמידים" – שאין בנער הישראלי מידה רעה או טבע רע, חלילה, הכל בוסר, שמרים הם בחניטתו ומלאים עסיס בבגרותו". וכך אומר הגרא"א דסלר "כי אין המידות רעות בעצם" "כולן נצרכות, וצריך להפכן לטוב, וזה אפשר רק בבחירה פנימית". ביאורם של דברים: אין "מידה" רעה בעצם. הדבר מותנה היכן וכלפי מה ומי משתמשים בה. הסבא מקלם מסביר, שה"מידות" קרויות כך, משום שכל מידה צריכה להיות מדודה, במקומה ושעתה, במינון ובמידה.

הדבר דומה לבגד שאדם לובש, ישנם בגדים במידות שונות, וכל אחד מהם תואם גוף בעל מימדים שונים. קשה לומר שבגד במידה של ילד אינו טוב, באשר באמת הוא עשוי להיות טוב ומעולה, אולם זאת כאשר הוא נדרש עבור ילד, ולא כאשר המדובר באדם מבוגר. כיצא בזה, גם בגד של אדם מבוגר, במידה גדולה, הוא טוב רק למבוגר אולם על ילד הוא יראה מרושל. כך הוא תחום המידות, שבו יש לשבץ כל מידה בתבונה בזמן הנכון ובמקום הנכון, כל כח מכוחות הנפש, כאשר מנצלים אותו במקום שיש בו צורך, ובמידה הנכונה, הוא ראוי ורצוי.

יהודא בן תימא אומר "הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי וגיבור כארי – לעשות רצון אביך שבשמים – הוא היה אומר עז פנים לגיהנום ובושת פנים לגן עדן". למעשה אם נתבונן רשימת התכונות במשנה אינה רשימה של תכונות חיוביות, א"כ איך מציע לנו התנא להיות עז כנמר, בה בשעה שבהמשך המשנה כת' שעז פנים לגיהנום?? והדימויים- כנמר וכארי, הרי הם סמל של אכזריות?? ועוד כידוע 3 סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישינים וגומלי חסדים והרי רחמנות היא ההפך מטבעו של האריה. גם ביישנות היא היפוכה של העזות, אז איך הדברים מסתדרים?? התשובה לכל – נמצאת בהמשך המשנה – תלוי מה המטרה!!! כל מידה יכולה להיות טובה!!! אם המטרה היא "לעשות רצון אביך שבשמים" אם אכן, זוהי מטרתו של האדם, אזי כל תכונותיו מנוצלות לטובה. תכונותיו של האדם הן כלי בידו, והוא יכול להשתמש בהן לטובה או רע.

יסוד זה מונח בפרשת השבוע, כידוע, הר של אפר צבור היה על גבי המזבח מדשן הקרובות הרבים שהועלו על גביו. שמו היה "תפוח" לפעמים היו בו כ-300 כורים (55 טון) וזה היה לנוי למזבח, שמעלים עליו קורבנות רבים. אולם, לא הניחו לדשן להצטבר בלי סוף. בכל יום היתה עבודת הקודש בבית המקדש פותחת ב"תרומת הדשן", שכהן היה עולה למזבח ונוטל דשן במחתה, יורד עימה ומניח את הדשן על ריצפת העזרה שם היתה נבלעת במקומה בנס. וכן מפעם לפעם היו מפנים את ה"תפוח" אל מחוץ לעיר וזה נקרא "הוצאת הדשן".

אומר ר' שמחה זיסל מקלם זצ"ל שזה רומז לדברינו, הדשן, האפר, הוא בחינה של פסולת, לכלוך. וכך באדם יש בחינות של דשן שיש להוציאן, אלו הן המידות הרעות שיש לדחות ולהוציאן כגאוה והכעס ודומיהן. והתורה מלמדת שאין לך מידה שאין לה מקום גם בקדושה. במינון פעוט, ובמקום ובזמן הנכון, להשתמש בה לשעתה, ב"מלוא המחתה" – ומיד "תבלע במקומה", בלא להשאיר חותם ותלכלך חלילה ותכתים...

מידת האכזריות למשל, היא כה דחוויה אבל שאול הפסיד המלוכה כי לא היה אכזרי למחות זכר עמלק. ההקפדה דחוויה היא – "לעולם יהא אדם רך כקנה" ובכל זאת הורה רבי "זרוק מרה בתלמידים". הגאוה מאוסה היא "תועבת ה' כל גבה לב" אך תלמיד חכם מחויב להיות ניחן "בשמינית שבשמינית" גובה לב בבחינת "ויגבה ליבו בדרכי ה'".

ולכן תפקידנו רק לכבוש את היצר, כי אי אפשר להתקיים בלא יצר הרע!!! היצר הגשמי הוא הסיבה לקיום העולם. "יצר" מלשון "יצירה" שכן כח היצר הוא הכח הדוחף את האדם ליזום, ליצור, להתקדם הוא הכח המניע. לא לחינם קבעו חז"ל "והנה טוב מאוד" – "זה יצר הרע" ותפקיד האדם לא לבטל את היצר אלא לרסנו, לכבוש אותו ולהפנות אותו לאפיקים של יצירה חיובית.

וממילא תפקידנו שאת "התפוח" הענק – ההר הנישא של המידות הרעות, נפנה במרץ אל מחוץ למקדשנו: "מימיו לא נתעצל הכהן מלהוציא את הדשן". כשנשתמש בו, נקפיד להוריד אך ורק "מלוא המחתה", לא יותר. גם אותו: "ושמו אצל המזבח" – "ושמו" בנחת. "ושמו" כולו. "ושמו" שלא יתפזר – ולהשיג שיבלע מיד במקומו.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(בנועם שיח)